

УДК 332.36.346

Богданна Косович (Україна)

JEL classification: A13, M21, H4, O10

Богданна КОСОВИЧ

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра економіки підприємства,
Львівський національний університет імені
Івана Франка, Україна

E-mail: bogdanna_k@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4760-3098>

© Богданна Косович, 2020

Отримано: 25.11.2020 р.

Прорецензовано: 02.12.2020 р.

Рекомендовано до друку: 16.12.2020 р.

Опубліковано: 16.12.2020 р.

Ця стаття розповсюджується на умовах ліцензії Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0, яка дозволяє необмежене повторне використання, розповсюдження та відтворення на будь-якому носії, за умови правильного цитування оригінальної роботи.

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ОДИН З ВАЖЛИВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЕЙ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Сучасне світове співтовариство переживає період глобалізації з її безсумнівними позитивами та окремими негативами. Серед позитивів варто відмітити курс на гуманізацію, намагання всебічно забезпечити основоположні права людини, ілюстрацією чого стала розробка на рівні ООН «Цілей сталого розвитку» (далі ЦСР). Цей людинонаправлений документ був підтриманий більшістю держав світу, зокрема й Україною. Завдання ЦСР досить серйозні, механізм їх реалізації обумовлюється внутрідержавною специфікою. В українському суспільстві простежується декілька напрямів імплементації ЦСР: через залучення ресурсів державного апарату, через діяльність різних політичних сил, через активність громадськості тощо. Політичний, правовий та ідеологічний інструментарій забезпечення ЦСР є безсумнівним позитивом. Однак визначальне значення, на нашу думку, для їх втілення в життя мають економічні чинники. Серед них як один із важливих та реалістичних – це державно-приватне партнерство, що об'єднує державу, приватний сектор і громадянське суспільство для вирішення найважливіших стратегічних гуманістичних завдань. Особливої актуальності набуває у сучасних вітчизняних реаліях розвиток його нових форм і створення системи політико-правових та соціальних засобів забезпечення.

Мета наукової праці полягає в розгляді важливості державно-приватного партнерства, аналізі його сутності, передумов розвитку; економіко-правовій характеристиці ДПП, його ознак та гуманістичних складових; виробленні узагальнюючого поняття; обґрунтуванні значення ДПП в механізмі реалізації ЦСР; характеристиці економічних позитивів ДПП для суспільства та бізнесу; з'ясуванні основних напрямків розвитку ДПП та засобів їх забезпечення.

Метод (методологія). Методологічним підґрунтям даного наукового дослідження слугує система загальнонаукових та спеціально наукових методів. Зокрема, системний метод дозволяє побачити основні характеристики ДПП у їхньому взаємозв'язку; метод порівняння ілюструє єдність стратегічного призначення ДПП та ЦСР і їхнє співвідношення; діалектичний метод необхідний для визначення ще можливих напрямів та форм розвитку ДПП; метод економічного аналізу виявляє слабкі та проблемні «місця» ДПП в сучасних вітчизняних економічних та соціально-політичних реаліях.

Результати. За результатами проведеного дослідження аргументовано важливість розвитку державного приватного партнерства для утвердження ЦСР в Україні. Дано визначення поняття «державно-приватне партнерство» у площині ідеології сучасної соціальної економіки. Охарактеризовано його базові засади. Акцентовано на позитивній значимості державно-приватного партнерства, як для суспільства, так і для бізнесу. Визначено основні напрями та форми розвитку державно-приватного партнерства у нинішніх вітчизняних економічних реаліях. Запропоновано додаткові до існуючих економічні та політико-правові засоби його забезпечення та підтримки.

Косович Б. Державно-приватне партнерство як один з важливих інструментів забезпечення цілей сталого розвитку. *Економічний аналіз*. 2020. Том 30. № 4. С. 51-59.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.04.051>

Ключові слова: державне приватне партнерство; цілі сталого розвитку; приватний сектор економіки; державний інтерес; соціально-значимі цілі; соціальне підприємництво.

UDC 332.36.346

JEL classification: A13, M21, H4, O10

Bohdanna KOSOVYCH

*PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Economy of Enterprise,
Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine*
E-mail: bogdanna_k@ukr.net
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4760-3098>

© Bohdanna Kosovych, 2020

Received: 25.11.2020

Revised: 02.12.2020

Accepted: 16.12.2020

Online publication date: 16.12.2020

This is an Open Access article, distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 license, which permits unrestricted re-use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

Bohdanna Kosovych (Ukraine)

PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS ONE OF THE IMPORTANT TOOLS FOR THE MAINTAINANCE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS

ABSTRACT

Introduction. The modern world community is experiencing a period of globalization with its undoubted positives and some negatives. Among the positives is the course of humanization, efforts to comprehensively ensure fundamental human rights, as illustrated by the development at the UN level of "Sustainable Development Goals" (hereinafter CSW). This human-oriented document was supported by most countries of the world, including Ukraine. The tasks of the CSB are quite serious, the mechanism of their implementation is determined by domestic specifics. In Ukrainian society, there are several areas of implementation of the CSW: through the involvement of resources of the state apparatus, through the activities of various political forces, through public activity, and so on. The political, legal and ideological tools of providing the CSB are undoubtedly positive. However, in our opinion, economic factors are crucial for their implementation. Among them, one of the most important and realistic is the public-private partnership, which unites the state, the private sector and civil society to solve the most important strategic humanistic tasks. The development of its new forms and the creation of a system of political, legal and social means of support is becoming especially relevant in modern domestic realities.

Goal. The purpose of scientific work is to consider the importance of public-private partnership, analysis of its essence, the prerequisites for development; economic and legal characteristics of PPP, its features and humanistic components; elaboration of a generalizing concept; substantiation of the value of PPP in the mechanism of CSW implementation; characteristics of economic positives of PPP for society and business; finding out the main directions of PPP development and means of their provision.

Method (methodology). The methodological basis of this scientific research is a system of general scientific and special scientific methods. In particular, the system method allows you to see the main characteristics of PPP in their relationship; the method of comparison illustrates the unity of the strategic purpose of PPP and CSW and their relationship; the dialectical method is necessary for definition of still possible directions and forms of development of PPP; the method of economic analysis reveals the weak and problematic "places" of PPP in modern domestic economic and socio-political realities.

Results. According to the results of the study, the importance of the development of public-private partnership for the establishment of CSW in Ukraine is argued. The definition of the concept of "public-private partnership" in the plane of the ideology of the modern social economy is given. Its basic principles are described. Emphasis is placed on the positive significance of public-private partnership, both for society and for business. The main directions and forms of public-private partnership development in the current domestic economic realities are determined. Additional economic and political-legal means of its provision and support are offered.

Kosovych, B. (2020). Public-private partnership as one of the important tools for the maintainance of sustainable development goals. *Economic analysis*, 30 (4), 51-59.

DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2020.04.051>

Keywords: public-private partnership; sustainable development goals; private sector of the economy; public interest; socially significant goals; social entrepreneurship.

Вступ

Гуманістично спрямований курс сучасної України на реалізацію всесвітньо визнаних «Цілей сталого розвитку» (далі ЦСР) спонукає до пошуку шляхів, засобів та способів їх утвердження у нашому повсякденному житті. Одне із визначальних ідеологічних завдань ЦСР – об'єднання всіх складових суспільства (влади, приватного сектору, громадянського суспільства) для вирішення найважливіших загальнодержавних стратегічних питань. Формою такого об'єднання, яка найбільш повно відповідає людинонаправленій сутності ЦСР, в українській державі сьогодні є державно-приватне партнерство (далі ДПП). ДПП переживає період становлення, перед ним, як чимало перспектив, так і перешкод та труднощів. Тому наукове дослідження проблематики вітчизняного ДПП в економічній площині має актуальний характер та практичну витребовуваність.

Питання пов'язані з ДПП мають міждисциплінарний характер. Різномічні характеристики ДПП вивчаються економістами, правниками, політологами. Варто згадати праці: О. Васильєва, Л. Гриценко, Я. Жовнірчик, І. Запатріна, Е. Котова та інших вчених.

Потри це, додаткового дослідження вимагає гуманістична сутність ДПП та соціально спрямовані форми його реалізації, можливі у цьому апексі напрями розвитку й інструментарій їх забезпечення.

Мета і завдання статті

З цією метою вважаємо за необхідне: визначити термін «державно-приватне партнерство» як власне економічну категорію; дати економіко-правову характеристику ДПП; показати значення (місце) ДПП в механізмі реалізації ЦСР; з'ясувати економічні позитиви ДПП для суспільства та бізнесу; визначити основні напрями розвитку ДПП та засоби їх забезпечення.

Виклад основного матеріалу дослідження

Поняття ДПП як економічної категорії. На сьогодні серед вчених та практиків як на національному, так і на міжнародному рівнях не існує уніфікованого підходу до визначення ДПП. Дослідниками державно-приватне партнерство розглядається як: напрям застосування в соціальній сфері [1]; реалізація стабілізаційної політики держави [2]; забезпечення стійкого соціально-економічного зростання суспільства [3, с. 35]; будь-яке використання ресурсів приватного сектору, зокрема капіталу, ноу-хау, досвіду тощо, які, у свою чергу, спрямовані на задоволення суспільних

потреб (дороги, зв'язок, нерухомість, парки, заповідники й т. ін.) [4, с. 27].

Закордонні дослідники [5], зазначають, що державно-приватне партнерство використовують інвестори, які фінансують суспільний проєкт, в той час, коли недостатнім є державне фінансування. Також вважається, що державно-приватне партнерство застосовується для фінансування, будівництва та експлуатації таких проєктів, як громадський транспорт, мережі парків, заповідників, конференц-центрів та інших проєктів, які є загальними у наданні послуг для широкого кола громадськості.

Законодавець визначає ДПП як співробітництво між державою ..., територіальними громадами, Національною академією наук України, ... (державних партнерів) та юридичними особами ... (приватних партнерів), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому законом ..., та відповідає ознакам державно-приватного партнерства ... [6].

Інтерпретації ДПП мають в своїй основі підхід, відповідно до якого, визначальне призначення цього виду господарської діяльності полягає у залученні приватного капіталу до соціально значущих сфер економіки.

На нашу думку, ДПП – це форма співпраці держави, підприємства та громадськості, яка полягає в об'єднанні економічних ресурсів, солідаризації можливих дивідендів, вигоди, ризиків, відповідальності з метою створення нових і модернізації діючих об'єктів, що потребують залучення значних інвестицій та подальшого їх ефективного використання.

Законом України «Про державно-приватне партнерство» [6] визначаються правові, організаційні та економічні засади взаємодії державних та приватних партнерів, а також встановлюються гарантії дотримання прав та інтересів держави й бізнесу як суб'єктів такого партнерства, що тим самим і забезпечує сталий розвиток. Основна ідейна спрямованість цього нормативно-правового акта – правове забезпечення нової форми комплексної та різносторонньої господарської діяльності.

Серед основних тенденцій розвитку ДПП у сучасних державах, які яскраво ілюструють його суспільно направлену сутність, – господарювання у таких не надто прибуткових сферах як екологічна економіка та соціальне підприємництво.

Узагальнюючи різні підходи, можна зазначити, що державно-приватне партнерство (ДПП), як економічна категорія – це засноване на договорі довгострокове співробітництво між державою, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та приватними підприємствами, спрямоване на фінансування, інвестування,

проектування, впровадження та управління об'єктами й послугами, що здійснюється на основі рівності, справедливості, узгодження інтересів державних і приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди та забезпечення вищої ефективності в діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером самотійно.

Економіко-правова характеристика ДПП. Законодавство України (ст. 4 ЗУ "Про державно-приватне партнерство" [6]) визначає наступні сфери реалізації державно-приватного партнерства: виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу; будівництво та(або) експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури; машинобудування; збір, очищення та розподілення води; забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем; поводження з відходами, крім збирання та перевезення; виробництво, розподілення та постачання електричної енергії; надання соціальних послуг, управління соціальною установою, закладом; виробництво та впровадження енергозберігаючих технологій, будівництво та капітальний ремонт житлових будинків, повністю чи частково зруйнованих внаслідок бойових дій на території проведення антитерористичної операції; встановлення модульних будинків та будівництво тимчасового житла для внутрішньо переміщених осіб; надання освітніх послуг та послуг у сфері охорони здоров'я; донорство крові та/або компонентів крові, заготівля, переробка, тестування, зберігання, розподіл і реалізація донорської крові та/або компонентів крові.

Зазначений перелік сфер діяльності не є вичерпним, оскільки за рішенням державного партнера державно-приватне партнерство, може застосовуватися в інших сферах діяльності, крім видів господарської діяльності, які відповідно до Закону дозволяється здійснювати виключно державним підприємствам, установам та організаціям.

Визначальною ознакою ДПП є те, що воно є основною формою економічної співпраці й поєднання інтересів і матеріальних ресурсів держави та приватного власника для вирішення соціально-значимих економічних проблем. Тим самим сприяє вирішенню основної ідеї закладеної Генеральною Асамблеєю ООН в 17 ЦСР [7] й національній доповіді "Цілі сталого розвитку: Україна" [8].

Спільна діяльність за для загально-суспільного блага, а не на першочергову віддачу інвестицій, є ще однією з ознак ДПП. Тому для інвестора основним є створення чи модернізація соціально

важливого об'єкта економіки, його експлуатація з метою задоволення суспільно значущих благ належної якості. Вимоги до якості таких благ, держава має визначати у відповідності до закладених основних положень та ідей в ЦСР.

ДПП також характеризується довгостроковістю договірних відносин між сторонами, необхідністю значних капіталовкладень, складним механізмом відшкодування матеріальних затрат, наявністю ризиків економічного та політичного характеру.

Співпраця державного і приватного секторів економіки може здійснюватись у різних формах залежно від рівня ризику та відповідальності, що лягає на них. Йдеться про: спільні договори на поставку продукції, виконання робіт, надання послуг; діяльність спільних підприємств; концесію¹ й оренду (найбільш поширені форми співпраці у міжнародній практиці).

Ще однією формою є модель заснована на приватній фінансовій ініціативі (ПФІ або Private Finance Initiative (PFI)). Така модель набула розвитку у Великій Британії. На сьогоднішній день, вона адаптована для застосування у Канаді, Франції, Нідерландах, Португалії, Ірландії, Норвегії, Фінляндії, Австралії, Японії, Малайзії, США і Сінгапурі, як складова програми реформ з надання державних послуг.

Значення (місце) ДПП в механізмі реалізації ЦСР. Розглядаючи основні напрями імплементації ЦСР в суспільну практику, можна констатувати, що для їх досягнення все частіше використовують державно-приватне партнерство. Воно, як уже зазначалось, сприяє вирішенню завдань, що

¹ *Ідеологія концесії полягає у передачі державою певних об'єктів інфраструктури приватному сектору у користування на визначений термін, наприклад здійснення проектування і будівництва нового об'єкту для подальшого надання певної послуги (водопостачання, газопостачання, електропостачання, переробка відходів, транспортних послуг і таке інше). Відшкодування капіталовкладень у перспективі здійснюється споживачем або державою. Європейська Комісія віднедавна розрізняє: а) концесії договірного характеру, за якими партнерство державного і приватного секторів базується виключно на договірних відносинах, що передбачають гарантовану винагороду приватному оператору за виконану роботу чи надані послуги від публічної організації та/або безпосередніх користувачів. Такі концесії регулюються директивою ЄС про концесії; б) концесії інституційного характеру, за якими співпраця між державним і приватним сектором відбувається в рамках певної структури. Ці концесії охоплюють усі форми спільних підприємств між державними та приватними учасниками.*

постають у рамках ЦСР через об'єднання зусиль бізнесу, влади та суспільства.

Успішний міжнародний та вітчизняний досвід використання державно-приватного партнерства є свідченням того, що ДПП є інструментом партнерської, рівноправної та взаємовигідної співпраці між державою, територіальними громадами в особі відповідних органів державної влади чи місцевого самоврядування та бізнесом, у рамках якої спільні зусилля спрямовуються на реалізацію проєктів, які дозволяють вирішити важливі для територіальної громади соціально-економічні питання та реалізувати цілі сталого розвитку.

Зіставляючи основні характеристики ДПП із ЦСР, можна зробити висновок про їхню змістовну спільну направленість – забезпечення загальнодержавного інтересу, досягнення загальносуспільних та загальнолюдських цілей. Після схвалення "Цілей сталого розвитку до 2030 р." розуміння державного інтересу набуло глобального стандартизованого змісту. Фактично було створено підґрунтя для розробки національних (місцевих) стратегій сталого розвитку та визначення критеріїв їх успішності, які дадуть змогу вимірювати публічний інтерес у системі координат, встановленій ООН при розробці проєктів ДПП.

Важливим завданням у плані досягнення ЦСР є розвиток інфраструктури, необхідної для забезпечення життєдіяльності суспільства, охорони навколишнього природного середовища, належної комунікації в умовах глобальної та регіональної глобалізації. Країни, що розвиваються, відчують потребу в додаткових інвестиціях у критичну для ЦСР інфраструктуру на рівні 2,5 трлн доларів США щорічно [9]. Можливості державних бюджетів, особливо держав з невисоким рівнем економічного розвитку (на жаль це стосується і України) стосовно капіталовкладень у таких обсягах обмежені. З огляду на це, існує необхідність всебічного залучення до участі у розбудові сучасної інфраструктури приватного капіталу.

Світовий досвід [10] доводить, що ДПП у разі його умілого застосування є більш ефективним засобом реалізації інфраструктурних проєктів, ніж залучення приватного бізнесу в рамках державних закупівель. «ДПП спроможне виправити слабкість традиційної системи державних закупівель. Проєкти, що здійснюються в рамках системи державних закупівель, часто перевищують бюджет (майже на суму до 60 % від загальної вартості бюджету), як правило, не виконуються вчасно та базуються на принципі «зробити та забути» [11]. Крім того, як свідчить міжнародний досвід, в основі реалізації проєктів ДПП лежить також досягнення таких цілей як: а) розвиток публічних послуг, в тому

числі транспортні послуги: пасажироперевезення (аеропорти, громадський міський транспорт (автотранспорт, метро), міжміський автотранспорт, морський і річковий транспорт, пасажирські термінали в морських портах); а також соціальні послуги – будівництво й утримання шкіл, ВНЗ, лікарень, поліклінік, стадіонів, театрів, бібліотек, парків; будівництво приміщень судів, інших органів влади; б) розвантаження бюджетів всіх рівнів (зокрема місцевих): проєкти ДПП передбачають залучення приватного капіталу, хоча не виключається пряме фінансування з державного або місцевого бюджетів частини проєкту; в) поліпшення якості послуг; г) залучення нових ресурсів для реалізації політики регіонального розвитку (реалізації інвестиційних проєктів на місцевому, регіональному рівнях).

У разі застосування ДПП забезпечується ефективність приватного сектору, своєчасне виконання проєктів у рамках запланованого бюджету, ефективніше використання державних бюджетів, а також сприяння більш ефективному управлінню та довгостроковим операційним і технічним підходам у державній інфраструктурі та наданні послуг [10].

Одна з форм участі приватного сектору у досягненні ЦСР – залучення працівників компаній та суб'єктів, що входять до виробничих ланцюгів великих приватних компаній, до участі у господарській діяльності з метою отримання прибутку (що і є основною метою підприємницької діяльності). Фактично створюються умови для збільшення прибутковості бізнесу. Це у свою чергу сприяє досягненню ряду інших ЦСР, наприклад таких, як ЦСР 1–3, 5, 8, 10, 12, 16, 17 [8].

Економічні позитиви ДПП для суспільства та бізнесу. Закріплені на законодавчому рівні правила партнерства держави та приватного бізнесу у царині господарської діяльності є необхідною основою для формування дієвої прозорої системи їх взаємовигідної співпраці з урахуванням соціального запиту.

Важливим економіко-правовим підґрунтям для ефективного державно-приватного партнерства, є розподіл можливих ризиків за результатами господарювання між сторонами при визнанні рівності приватного партнера та держави, що відповідає практиці розвинутих країн Європейського Союзу, інтеграція до якого є одним зі зовнішньополітичних пріоритетів України. Так, модернізація чи будівництво об'єктів інфраструктури у сфері життєзабезпечення (світова практика ілюструє ефективність таких проєктів саме через ДПП). Це вимагає значних фінансових та інших матеріальних затрат і є ризикованою для приватного інвестора, оскільки інвестор може отримати віддачу і прибуток лише у далекому

майбутньому. Реалізувати ресурсномісткі проекти на комерційних засадах без участі та зобов'язань держави дуже складно – бізнес не буде вкладати в такі проекти серйозні кошти, особливо у політично нестабільній державі, яка постійно змінює «правила економічної гри». Оскільки в основі ДПП лежить державний та загальносуспільний інтерес, забезпечення якого належить насамперед до пріоритетних завдань держави, держава повинна виступати гарантом спільних проектів. Зокрема, саме держава має брати на себе політичні та деякі інші ризики, ризики на, які приватне підприємство не може впливати. Розподіл потенційних ризиків між сторонами та інструментарій їх подолання партнером, який несе відповідальність за певний ризик, повинні бути зафіксовані в договорі, укладеному в рамках ДПП.

Державно-приватне партнерства дієвий засіб реалізації соціально-економічних проектів місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та територіальними громадами. Успішні проекти ДПП також можуть виступати джерелом додаткового фінансування регіонального розвитку завдяки розподілу прибутку між приватним партнером та місцевими органами. ДПП послаблює навантаження на місцеві бюджети, а вивільнені бюджетні ресурси можуть спрямовуватись на інші важливі цілі, наприклад такі, як охорона здоров'я та освіта.

Разом з тим ДПП має низку переваг привабливих і для приватного сектору та може ним ініціюватися. Йдеться про спільну фінансову участь у проектах, державні гарантії, мінімізацію економічних та інших ризиків, перспективу тривалого отримання стабільного прибутку, підтримку громадськості. Однак для ініціативності приватного сектору необхідно, щоб органи державної влади (як на центральному, так і на місцевому рівнях) переконливо ілюстрували свої стратегічні господарські пріоритети, механізм їх реалізації та забезпечення. Держава повинна гарантувати можливості відшкодування інвестицій.

Цікавим напрямом ДПП у досягненні ЦСР є поєднання бізнес партнерства (наприклад у рамках діяльності бізнес-асоціацій) з економічними зусиллями державних суб'єктів. Позитив такої співпраці не тільки у вищому спільному ресурсному потенціалі, необхідному для інвестування великих проектів, а й у певному гарантуванні державою добросовісного виконання бізнес-партнерами своїх договірних зобов'язань.

Варто зауважити, що співпраця бізнесу та держави у рамках ДПП спрямована на досягнення соціального ефекту. Така співпраця повинна мати прогресуючий характер: більше взаємовигідних проектів держави та бізнесу, більш відчутний соціальний ефект, більша підтримка громадськості.

Основні напрямки розвитку ДПП та засоби їх забезпечення. Державне приватне партнерство в Україні переживає період свого утвердження. На цьому шляху існує низка проблем та перешкод. Фахівці звертають увагу на: низьку інституційну спроможність державної влади щодо сталого розвитку та ДПП (ініційовані приватним бізнесом проекти розглядаються з порушенням передбачених законодавством строків, результативні показники проектів не співвідносяться з індикаторами, визначеними державними (місцевими) стратегічними документами та індикаторами, встановленими Національною доповіддю "Цілі сталого розвитку: Україна"); низький рівень система планування розвитку галузей, міст і держави в цілому. В країні не існує ані національного, ані місцевих інфраструктурних планів, що робить неможливим застосування програмного підходу до розвитку інфраструктури, зокрема такої, яка є критичною для досягнення ЦСР [10]. Не сприяє успішності ДПП і низький рівень економічної активності населення; недовіра до органів влади й громадських організацій; неефективна, часто супроводжувана корупційною складовою, діяльність місцевої влади з соціально-економічного розвитку територій і регіонів; низька культура соціального підприємництва.

Досвід функціонування в економіці України ДПП вказує на можливі напрями його подальшого розвитку. Документом «План дій для людей, планети та процвітання – "Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року"» [7] було поставлено завдання щодо створення сприятливого середовища для розвитку партнерських відносин між країнами й соціальними групами (держави, підприємство, суспільство) для забезпечення спільних планетарних інтересів та благ.

Встановлений Законом України «Про державно-приватне партнерство», перелік форм здійснення державно-приватного партнерства не є вичерпним. Це дає можливість розвивати нові форми співпраці між державними та приватними партнерами виходячи із загальновідомого принципу «Дозволено все те, що прямо не заборонено законом». Перспективною може бути форма державно-приватно-громадського партнерства, яка дозволить долучитись до реалізації соціально-значимих проектів активну громадськість. Громадське інвестування може відіграти вагомую роль у реалізації мініпроектів на місцевому рівні, наприклад на рівні територіальних громад. Цьому може посприяти недовіра населення до вітчизняної банківської системи та бажання вкласти гроші у те, що може принести у майбутньому прибуток.

Успішний розвиток ДПП в сучасній Україні повинен забезпечуватись низкою політичних,

правових, економічних та ідеологічних гарантій. Курс української держави на підтримку ДПП проявляється насамперед у прийнятті спеціального Закону України «Про державно-приватне партнерство» [6]. Запатріна І. В. [10] зазначає, що законодавство у сфері ДПП в Україні загалом відповідає сучасним трендам та кращим міжнародним практикам, зокрема: дає змогу реалізовувати проекти створення (модернізації) критичної для досягнення ЦСР інфраструктури та може бути застосованим для інтегрування нової генерації ДПП, орієнтованих на людину; містить чітку та прозору процедуру розгляду та оцінювання проектів, які планується реалізувати на умовах ДПП, у тому числі ініційованих приватним бізнесом; передбачає цілий ряд форм державної підтримки здійснення ДПП, які можуть стати основою для застосування в Україні таких інноваційних механізмів як спільне фінансування, облігації соціального впливу та впливу на розвиток; дає можливість застосовувати стимулюючі заходи для залучення приватного бізнесу до реалізації проектів, що спрямовані на досягнення національних індикаторів ЦСР. Отож, можемо констатувати наявність політико-правової підтримки ДПП з боку держави.

Органи державної влади, відповідальні за реалізацію політики сталого розвитку в економічній, соціальній та екологічній сферах повинні передбачити джерела та обсяг фінансування стратегічних проектів в площині ДПП. Задля забезпечення фінансування з боку приватного сектора повинен формуватися режим заохочення інвестицій та впровадження нових інноваційних моделей залучення бізнесу в інфраструктуру, формуванням мотиваційних умов. Оскільки ДПП для приватника дуже часто поєднане із фінансовими ризиками, важливо розвивати механізм його державної підтримки, від загальної, як бажаного економічного явища, до кожного конкретного проекту.

Для виконання завдань ЦСР важливо забезпечити активну участь громадян та підприємницької спільноти в ідеологічній підтримці ДПП. Тут вагому роль має відіграти інформаційне забезпечення ДПП. Інформаційно-аналітичне забезпечення має базуватися на: застосуванні комплексного підходу, поєднанні даних різних інформаційних джерел, здійсненні поглиблених досліджень з ключових питань; ідентифікації та оцінюванні ризиків і чинників впливу на якість та рівень життя населення, економічний розвиток, соціальну стабільність та екологічну безпеку. Задля цього повинна бути впроваджена система постійного моніторингу ефективності ДПП (безперервного спостереження за станом

запровадження певних заходів в межах ДПП та постійного оцінювання їхніх наслідків).

Успішність реалізації проектів ДПП повинна обумовлюватись комплексом заходів і на місцевому рівні, серед яких: політична воля та готовність підтримувати застосування ДПП на місцевому рівні задля вирішення завдань економічного та соціального розвитку території; наявність стратегії розвитку територіальної громади, якою визначено пріоритетні напрямки розвитку з урахуванням потреб населення конкретної території з огляду на її сильні та слабкі сторони; визначення пілотних проектів для реалізації на умовах ДПП, які не потребуватимуть значних ресурсів для втілення, що дасть змогу МОВВ/ОМС поступово напрацювати досвід використання такого механізму та уникнути ризиків невиконання договору; формування інституційної спроможності реалізації проектів ДПП, створення МОВВ/ОМС команди фахівців (функціональної групи з підготовки та реалізації проектів ДПП, окремого підрозділу, постійної комісії, тощо), до повноважень якої буде віднесено супровід проектів ДПП зі сторони державного партнера, що, у свою чергу, стане початком формування професійної групи фахівців у галузі ДПП на місцевому рівні; консультаційна підтримка підготовки та впровадження пілотних проектів [12, с. 82].

Утвердження ідеалів ДПП залежить насамперед від системи засобів всебічної підтримки, про які йшлося вище. На нашу думку, доцільно також розробити й справедливі принципи та правила відповідальності можливих суб'єктів ДПП – держави, територіальних утворень, місцевих громад, бізнесу і громадянського суспільства.

Представники вітчизняної громадськості напрацювали сьогодні комплекс організаційних «кроків», покликаних сприяти ДПП. Серед них можна виділити такі, як: створення спеціального податкового та інших режимів для інвесторів соціального підприємництва та соціального бізнесу; використання потенціалу громадянського суспільства в процесі соціально-економічного розвитку регіонів; формування коаліцій громадських організацій та укладання партнерських угод з органами влади та місцевого самоврядування щодо участі в процесах соціально-економічного розвитку регіону.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Підсумовуючи, можемо констатувати, що державне приватне партнерство як економічна категорія – це засноване на договорі довгострокове співробітництво між державою, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та приватними партнерами, спрямоване на фінансування, інвестування, проектування,

впровадження та управління об'єктами й послугами, що здійснюється на основі рівності, справедливості, узгодження інтересів державних і приватних партнерів з метою отримання взаємної вигоди та забезпечення вищої ефективності в діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером самостійно. Визначальною ознакою ДПП є те, що воно є основною формою економічної співпраці й поєднання матеріальних ресурсів держави та приватного власника для вирішення соціально-значимих економічних проблем (в цьому власне проявляється його

гуманістичний людиноцентристський характер). ДПП дієвий засіб реалізації соціально-економічних проектів місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та територіальними громадами.

Державне приватне партнерство в Україні переживає період свого утвердження. На часі розвиток його нових форм та напрямів змістовної господарської діяльності. Запорукою вітчизняного ДПП повинен слугувати комплекс політичних, правових, економічних та ідеологічних засобів та гарантій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Васильєва О. І. Напрями застосування державно-приватного партнерства в соціальній сфері. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2014. № 10. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/op>.
2. Гриценко Л. Л. Державно-приватне партнерство в контексті реалізації стабілізаційної політики держави. *Економіка і регіон*. 2012. № 2. С. 19-24.
3. Жовнірчик Я. Ф. Формування державно-приватного партнерства в системі державного управління щодо забезпечення стійкого соціально-економічного зростання суспільства. *Науковий вісник Академії Муниципального управління. Серія: «Управління»*. 2013. Вип. 2. С. 35-43.
4. Котов Е. В. Государственно-частное партнерство: теоретико-методологические проблемы трактовки и содержания. *Економічний вісник Донбасу*. 2013. № 1 (31). С. 25-35.
5. Public-Private Partnerships Definition. URL: <http://www.investopedia.com/terms/p/public-private-partnerships>.
6. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01. 07. 2010 року. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>.
7. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 70/1. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. UN. URL: <http://www.un.org/ga/search/view>.
8. Цілі Сталого Розвитку: Україна. *Національна доповідь. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*. 2017. 174 с. URL: http://www.idss.org.ua/monografii/2017_SDGs_NationalReport.pdf.
9. UNCTAD: Investing in Sustainable Development Goals Action Plan for Private Investments in SDGs – Special edition for the third international conference on Financing For development. UNCTAD/OSG/2015/3. United Nations Publication.
10. Запатріна І. В. Керівництво «Посилення ролі бізнесу в досягненні ЦСР в Україні» в рамках проекту ПРООН/GIZ «Підтримка реалізації Цілей сталого розвитку в Україні». Київ. 2018. С. 37.
11. Economic Commission for Europe Committee on Innovation, Competitiveness and Public-Private Partnerships Working Party on Public-Private Partnerships First session Geneva, 21-22 November 2017. Item 3 of the provisional agenda. Draft Guiding Principles on People-First Public-Private Partnerships for the United Nations Sustainable Development Goals. ECE/CECI/WP/PPP/2017/CRP.1.
12. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проектів. *Звіт підготовлено за підтримки Європейського Союзу та його держав-членів Данії, Естонії, Німеччини, Польщі та Швеції*. 2017. С. 82.

REFERENCES

1. Vasylieva, O. I. (2014). Napriamy zastosuvannia derzhavno-privatnoho partnerstva v sotsialnii sferi [Areas of application of public-private partnership in the social sphere]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 10. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/op>.
2. Hrytsenko, L. L. (2012). Derzhavno-privatne partnerstvo v konteksti realizatsii stabilizatsiinoi polityky derzhavy [Public-private partnership in the context of the implementation of the state stabilization policy]. *Ekonomika i rehion*, 2, 19-24 [in Ukrainian].
3. Zhovnirchik, Ya. F. (2013). Formuvannia derzhavno-privatnoho partnerstva v systemi derzhavnoho upravlinnia shchodo zabezpechennia stiikoho sotsialno-ekonomichnoho zrostannia suspilstva [Formation of public-private partnership in the system of public administration to ensure sustainable socio-economic growth of society]. *Naukovyi visnyk Akademii Munitsypalnoho upravlinnia. Seria: «Upravlinnia»*, 2, 35-43 [in Ukrainian].
4. Kotov, E. V. (2013). Hosudarstvenno-chastnoe partnerstvo: teoretiko-metodolohycheskye problemy traktovky y sodержaniya [Public-private partnership: theoretical and methodological problems of interpretation and content]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, 1 (31), 25-35 [in Russian].
5. Public-Private Partnerships Definition. Retrieved from: <http://www.investopedia.com/terms/p/public-private-partnerships>.

6. Закон України «Pro derzhavno-privatne partnerstvo» [About public-private partnership] vid 01.07.2010r. № 2404-VI. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua>. [in Ukrainian].
7. Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015 70/1. *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. UN. Retrieved from: <http://www.un.org/ga/search/view>.
8. Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina [Sustainable Development Goals: Ukraine]. (2017). *Natsionalna dopovid. Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy*, 174. Retrieved from: http://www.idss.org.ua/monografii/2017_SDGs_NationalReport.pdf. [in Ukrainian].
9. UNCTAD: Investing in Sustainable Development Goals Action Plan for Private Investments in SDGs – Special edition for the third international conference on Financing For development. UNCTAD/OSG/2015/3. United Nations Publication.
10. Zapatrina, I. V. (2018). Kerivnytstvo «Posyleniia roli biznesu v dosiahnenni TsSR v Ukraini» [Guide "Strengthening the role of business in achieving CSW in Ukraine"] v *ramkakh proektu PROON/GIZ «Pidtrymka realizatsii Tsilei staloho rozvytku v Ukraini»*. Kyiv, 37. [in Ukrainian].
11. Economic Commission for Europe Committee on Innovation, Competitiveness and Public-Private Partnerships Working Party on Public-Private Partnerships First session Geneva, 21-22 November 2017. Item 3 of the provisional agenda. Draft Guiding Principles on People-First Public-Private Partnerships for the United Nations Sustainable Development Goals. ECE/CECI/WP/PPP/2017/CRP.1.
12. Derzhavno-privatne partnerstvo yak mekhanizm realizatsii novoi rehionalnoi polityky: mozhlyvosti zastosuvannia ta praktychni aspekty pidhotovky i vprovadzhennia investytsiinykh proektiv [Public-private partnership as a mechanism for implementing a new regional policy: application possibilities and practical aspects of preparation and implementation of investment projects]. (2017). *Zvit pidhotovleno za pidtrymky Yevropeiskoho Soiuzu ta yoho derzhav-chleniv Dani, Estonii, Nimechchyny, Polshchi ta Shvetsii*, 82. [in Ukrainian].